YTTRANDE

Datum	Dnr
2026-10-23	R 52-2026

Justitieombudsmannen
Mattias Almqvist

Regeringskansliet
Justitiedepartementet

Yttrande över promemorian Ett statligt identitetskort

(Ju2026/01595)

Sammanfattning

Jag avstyrker förslaget i den del som avser utökade möjligheter att göra sökningar i pass- och identitetskortsregistret för att utreda vissa allvarliga brott (avsnitt 9.10.2). Skälet är att promemorian inte ger ett tillräckligt underlag för att bedöma om det integritetsintrång som förslaget innebär är godtagbart. Jag efterlyser därför en fördjupad analys av intrångets omfattning och av den samlade betydelsen av senare års reformer på området.

Jag ifrågasätter vidare promemorians bedömning av möjligheterna att underlåta kommunikation inför beslut om tillfällig spärr av e-legitimation (avsnitt 6.5). Om avsikten är att sådana beslut ska kunna fattas utan föregående kommunikation i större utsträckning än vad förvaltningslagen medger, bör detta regleras särskilt.

Återkallelse och tillfällig spärr av enbart e-legitimationen (avsnitt 6.5)

I promemorian behandlas två olika situationer där en tillfällig spärr av en e-legitimation kan aktualiseras. Den ena gäller när innehavaren själv har angett felaktig kod vid upprepade tillfällen och den andra när det finns anledning att misstänka ett bedrägligt beteende. I promemorian görs bedömningen att beslut om tillfällig spärr i den senare situationen ofta bör kunna fattas utan föregående kommunikation enligt 25 § förvaltningslagen och med hänvisning till undantaget i punkten 3 i första stycket i samma paragraf.

Jag ställer mig frågande till denna bedömning. De situationer som behandlas i promemorian aktualiserar delvis olika frågor om kommuniceringsskyldigheten. När en tillfällig spärr föranleds av att innehavaren själv har angett felaktig kod vid upprepade tillfällen, kan kommunikation vara uppenbart obehövlig enligt 25 § första stycket förvaltningslagen. Om spärren däremot grundas på uppgifter om misstänkt bedrägligt beteende, bör utgångspunkten vara att det finns ett behov av att låta innehavaren yttra sig över uppgifterna. I sådana fall behöver det därför prövas om förutsättningarna för undantag från kommuniceringsskyldigheten är uppfyllda. Jag är därvid inte övertygad om att promemorians överväganden ger

tillräckligt stöd för bedömningen att kommunikation ofta kan underlåtas med stöd av 25 § första stycket 3 förvaltningslagen.

Om avsikten är att beslut om tillfällig spärr ska kunna fattas utan föregående kommunikation i större utsträckning än vad förvaltningslagen medger, bör detta regleras uttryckligen.

Det ska vara tillåtet att göra sökningar i registret för att utreda vissa allvarliga brott (avsnitt 9.10.2)

Jag har inga synpunkter på den rättspolitiska värderingen av behovet av att kunna söka med hjälp av ansiktsbilder i vissa register för att utreda brott. Jag tar inte heller ställning till hur detta behov ytterst bör vägas mot det intrång i den personliga integriteten som förslaget innebär. Däremot ställer jag mig frågande till om promemorians överväganden ger ett tillräckligt underlag för att bedöma integritetsintrångets omfattning och betydelse. Det är framför allt två aspekter på intrånget som väcker sådana frågor: intrångets omfattning enligt förslaget och dess kumulativa effekt mot bakgrund av senare års reformer på området.

I promemorian läggs stor vikt vid att den föreslagna regleringen ska ansluta till befintliga ordningar för bl.a. behandling av ansiktsbilder inom passverksamheten och sökningar i Migrationsverkets register. Det kan vara motiverat i ett tillämpningsperspektiv, men ersätter inte behovet av en självständig bedömning av det integritetsintrång som det aktuella förslaget innebär. Förslaget innebär att automatiserade jämförelser för att utreda vissa allvarliga brott kommer att kunna göras mot ansiktsbilder i ett register som kan komma att omfatta närmast hela Sveriges befolkning. Möjligheten till sådana jämförelser kommer därmed att omfatta uppgifter om ett mycket stort antal personer som inte har någon anknytning till den brottslighet som utreds. Detta uppmärksammas visserligen i promemorian, men det framgår inte tillräckligt tydligt vilken betydelse som registrets omfattning har tillmätts vid bedömningen av integritetsintrånget. Att motsvarande sökningar redan är tillåtna i Migrationsverkets register och omfattas av särskilda rättssäkerhetsgarantier innebär enligt min mening inte i sig att det nu föreslagna integritetsintrånget kan bedömas på samma sätt.

Det finns enligt min mening också anledning att beakta att det under en förhållandevis kort tidsperiod har genomförts flera reformer som innebär utvidgade möjligheter att använda biometriska uppgifter i brottsbekämpande verksamhet (se t.ex. prop. 2024/25:37 och prop. 2025/26:261). När flera sådana utvidgningar aktualiseras i nära anslutning till varandra finns det skäl att särskilt uppmärksamma deras sammantagna betydelse för skyddet för den personliga integriteten. Detta gäller inte minst när ett förslag, som i detta fall, har en potentiellt mycket stor räckvidd. Denna aspekt har enligt min mening inte fått tillräcklig uppmärksamhet i promemorians överväganden.

Mot denna bakgrund avstyrker jag förslaget om utökade möjligheter att göra sökningar i pass- och identitetskortsregistret för att utreda vissa allvarliga brott. Jag

efterlyser också en fördjupad analys av intrångets omfattning och av den samlade betydelsen av senare års reformer på området.

Jag vill i sammanhanget också framhålla betydelsen av de rättssäkerhetsgarantier som behandlas i promemorian. Det är av stor vikt att en automatiserad jämförelse följs av en manuell forensisk analys innan utredningsåtgärder vidtas mot en enskild. Jag vill särskilt betona vikten av att användningen av metoden och den personuppgiftsbehandling som sker dokumenteras. En tillfredsställande dokumentation är en förutsättning för att behandlingen ska kunna granskas i efterhand och därmed för en effektiv och ändamålsenlig tillsyn. Dokumentationen fyller på så sätt en viktig rättssäkerhetsfunktion.

Yttrandet har beslutats av JO Mattias Almqvist. Dokumentet har fastställts digitalt och har ingen underskrift.

Rättssakkunniga May Al-Boujassam har föredragit ärendet och byråchefen Nils Västberg har deltagit i beredningen.